

МВС України, Луган. держ. ун-т внутр справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2009. – 296 с.

2. Короткі відомості про країну – Україна : Статистичні дані УВКБ ООН [Електронний ресурс]. Режим доступу: [www.unhcr.org.ua/img/uploads/docs/Country%20profile\\_UKR\\_1polf](http://www.unhcr.org.ua/img/uploads/docs/Country%20profile_UKR_1polf)

3. Тиндик Н. П. Адміністративно-правовий механізм регулювання міграції в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет Державної податкової служби України. – Ірпінь, 2009. – 40 с.

4. Романюк М.Д. Міграційні детермінанти національної безпеки України: теоретико-методологічні та практичні аспекти // Демографія та соціальна економіка. – 2009. – № 1. – С. 51-61.

5. Загальна теорія держави і права : підручник [для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / [М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.]; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 584с.

6. Турута О.В. Юридичний механізм забезпечення реальності прав і свобод громадян // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 519-523.

7. Конопльов В. Забезпечення безпеки громадян у діяльності ОВС // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – № 2 (14). – С. 83-91.

8. Дія права: інтегративний аспект: Монографія / Кол. авторів; Відп. ред. Н. М. Оніщенко. – К.: Видавництво "Юридична думка", 2010. – 360 с.

9. Про основні засади державної міграційної політики України : проект Закону України від 14 липня 2010 року № 6705. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb\\_n/webproc4\\_1](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1).

10. Дроздова І.В. Міністерство внутрішніх справ України як суб'єкт надання адміністративних послуг / Автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – К., 2009. – 20 с.

УДК 342.95

*О.П. Шем'яков  
Я.В. Батракова*

**АДМІНІСТРАТИВНІ ДЕЛІКТИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ  
З РЕАЛІЗАЦІЄЮ ОКРЕМИХ НАПРЯМКІВ  
ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ**

У статті розкрито сутність адміністративних деліктів у сфері державної екологічної політики. Проведено загальний юридичний аналіз адміністративних правопорушень у сфері охорони довкілля. Визначено специфіку реалізації та захисту права на отримання екологічної інфор-

мації та його закріплення в чинному законодавстві. Надано відповідні пропозиції.

Ключові слова: *адміністративний делікт, державна політика, реалізація, екологічна інформація.*

В статье раскрыта сущность административных деликтов в сфере государственной экологической политики. Проведен общий юридический анализ административных правонарушений в сфере охраны окружающей среды. Определенно специфику реализации и защиты права на получение экологической информации и его закрепление в действующем законодательстве. Даны соответствующие предложения.

Ключевые слова: *административный деликт, государственная политика, реализация, экологическая информация.*

In the article essence of administrative offences is exposed in the field of public ecological policy. The global legal analysis of administrative offences is conducted in the field of guard of environment. The features of realization and protection of the right to receive environmental information are defined and its consolidation in the current legislation. The proper suggestions are given.

Keywords: *administrative offence, the state policy, realization, environmental information.*

Правове забезпечення реалізації державної екологічної політики та значення адміністративних деліктів у цій сфері досліджувались у роботах національних та закордонних науковців: Аристова І.В., Бандурка О.М., Василюк О.В., Гетьман А.П., Глушков В.М., Гусева Т.В., Коваленко Л.Н. [10], Кормич Б.А., Разметаев С.В., Розовський Б.Г., Хохлова І.В., Ярмачі Х.П. [11] та інші. Правовий аспект даного питання відображається в законах України, декретах та постановах Кабінету Міністрів України.

У процесі вступу до Світової організації торгівлі Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України [2]. Слід зазначити, що реалізація визначеного пріоритету можливе лише за умови створення дієвого правового поля у сфері екобезпеки та біотехнологій, а також приведення вітчизняної законодавчої бази у відповідність до міжнародних норм та принципів. Метою статті є дослідження адміністративних деліктів у процесі реалізації державної екологічної політики, зокрема, під час надання й використання екологічної інформації та визначити засади адміністративної відповідальності у цій сфері.

Запорукою раціонального та екологічно безпечного господарювання є сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни, що відповідно означає таке функціонування державного механізму, головними засадами екологічної політики якого є: одночасне задоволення матеріальних і духовних потреби населення.

Отже, з метою припинення погіршення стану навколишнього природного середовища необхідно забезпечити екологічно збалансоване природокористування.

Відповідно до Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" від 21 грудня 2010 року № 2818-VI (Далі - Закон) метою національної екологічної політики є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем. Першопричини екологічних проблем на сучасному етапі розвитку України, зокрема названі такі, як: недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг сталого розвитку; відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій в системі державного управління, недотримання природоохоронного законодавства та інше. Вище зазначені завдання по вирішенню проблем у сфері екологічної безпеки і розвитку України приводяться у дію окремими інструментами реалізації національної екологічної політики, серед яких слід визначити найбільш *прогресивні*: екологічний аудит, створення системи екологічного управління, екологічне маркування; екологічне страхування; технічне регулювання, стандартизація та облік у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та забезпечення екологічної безпеки; розвиток законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища.

На нашу думку, реалізацію покращення рівня життя можливе лише за умови існування ефективного та адаптованого до потреб сьогодення законодавства, яке має базуватися на принципах:

- забезпечення збалансованого природокористування, доступності та достовірності екологічної інформації, підтримки та стимулювання з боку держави суб'єктів господарювання, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, невідворотності відповідальності за порушення про охорону навколишнього природного середовища та інше [6].

В статті пропонується звернути особливу увагу на останній з визначених принципів. Пріоритетами у стабілізації розвитку України має бути саме питання відповідальності за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Отже, у зв'язку з цим слід звернути увагу на адміністративні делікти у сфері екологічних правовідносин. Екологічне правопорушення (делікт або злочин) – це винне, протиправне, суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність), яке посягає на встановлений порядок використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та порушує екологічні вимоги і пов'язані з ними інші права людини. Дані порушення мають екологічну спрямованість і призводять до екологічної небезпеки та майнової і моральної шкоди природним ресурсам належним власнику чи користувачу, навколишньому природному середовищу, життю і здоров'ю людини [9]. Вичерпний перелік адміністративних деліктів визначено у Кодексі України про адміністративні правопорушення (Далі – КпАП України).

Розглядаючи загальну юридичну характеристику Глави 7 КпАП України "Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини", маємо родовим об'єктом цієї групи деліктів суспільні відносини у сфері охорони права громадян на безпечне довкілля, а також у сфері охорони та раціонального використання природних ресурсів, зокрема повітряних, водних, земельних; флори й фауни, їх середовища; забезпечення збереження генетичного фонду існуючих організмів, регулювання наслідків техногенного впливу на природні комплекси; та суспільні відносини у сфері охорони історико-культурної спадщини.

1. Відповідно до поділу за видовим або безпосереднім об'єктами пропонується виділити такі групи суспільних відносин:

2. Відносини у сфері охорони та раціонального використання земельних ресурсів та державного контролю за порядком здійснення землеустрою (ст.ст. 52,53,53-1,53-2-4,54-56 КпАП України);

3. Відносини у сфері геологічного вивчення та охорони надр (ст.ст. 57,58 КпАП України);

4. Відносини у сфері охорони та реалізації права на водокористування (ст.ст. 58-61 КпАП України);

5. Відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища з питань використання флори та фауни (ст.ст. 63-77, 77-1, 83-1, 85, 85-1, 86, 87, 88, 88-1 КпАП України);

6. Відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища з питань встановленого порядку використання відходів, хімічних речовин та хімічних джерел (ст.ст. 81-83, 91-3 КпАП України);

7. Відносини у сфері охорони атмосферного повітря (ст.ст. 78, 79, 80 КпАП України);

8. Відносини у сфері регулювання реалізації окремих прав на використання природних ресурсів навколишнього середовища, екологічної безпеки (ст.ст. 79-1, 80, 91-1, 91-2, 9-4 КпАП України);

9. Відносини у сфері регулювання порядку використання природно-заповідного та архівного фонду, стандартизації та обліку (ст.ст. 88-2, 90, 91, 92-1 КпАП України);

10. Відносини у сфері охорони культурної спадщини (ст. 92 КпАП України).

Предметом цих адміністративних деліктів є природні ресурси загальнодержавного й місцевого значення: тваринні, рослинні, водні, атмосферні та земельні. Їх походження є первинним, тобто природним без застосування при їх створенні людських ресурсів (окрім ст. 92 КпАП України - де предметом є культурна спадщина).

Об'єктивна сторона цих правопорушень виражена у порушенні або невиконанні відповідних адміністративно-правових норм.

Згідно КпАП України до адміністративної відповідальності особа може бути притягнута лише у разі, якщо її дії не створюють особливу небезпеку для життя, здоров'я людей та небезпеку для довкілля і не тягнуть за собою настання тяжких наслідків. Слід додати, за конструкцією складу адміністративних деліктів, що пов'язані з реалізацією екологічної державної політики, у більшості є формальними, відповідно вважаються закінченими з моменту порушенні або невиконанні адміністративно-правових норм без врахування шкідливого наслідку, однак, при цьому у деяких складах наслідки є однозначно зрозумілими, виходячи з характеру протиправної дії, наприклад "засмічення", "знищення" тощо [4, с. 18].

Суб'єкт правопорушень в певних складах є загальний з 16 років, а в деяких - спеціальний (службова чи посадова особа).

Суб'єктивна сторона може визначатися умисною та необережною формами вини. Мета та цілі не мають істотного значення для кваліфікації проступку.

Стягнення за адміністративні правопорушення накладається в межах, встановлених КпАП України. При цьому повинні враховуватися характер здійсненого правопорушення, особа порушника, сту-

піль його вини, майновий стан, а також обставини, які пом'якшують і обтяжують відповідальність [10, с. 117].

Отже, після визначення загальних засад регулювання адміністративних деліктів у сфері охорони природи, використання природних ресурсів та охорони культурної спадщини, доцільно звернути увагу на особливості регулювання окремих питань, пов'язаних з правом на вільне отримання повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законом.

Основними законодавчими актами, які регулюють питання доступності отримання екологічної інформації є Конституція України, Конвенція "Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля" від 28 червня 1998 р. (Ратифіковано Законом України № 832-XIV від 6 липня 1999 р.); Положення "Про порядок надання екологічної інформації" від 27 лютого 2004р., Кодекс України про адміністративні правопорушення та інші.

Зокрема відповідно до ч. 2 ст. 50 Конституції України екологічна інформація ніким не може бути засекречена, у свою чергу Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. визначає право громадян на вільне отримання, використання, розповсюдження та зберігання інформації про стан навколишнього природного середовища, за винятком обмежень встановлених законом. Таке обмеження визначено у пункті 3.6. Положення "Про порядок надання екологічної інформації": не надання інформації можливе лише у разі, якщо вона становить державну таємницю. Адміністративна відповідальність за порушення визначених норм права, яке виражається у відмові чи несвоєчасному наданні екологічної інформації, встановлена в ст. 91<sup>4</sup> КпАП України.

Виходячи з вищенаведеного можна зробити висновок, що дані, які характеризують чи оцінюють стан навколишнього природного середовища, якість харчових продуктів, використання та розробку природних ресурсів, відображають діяльність підприємств та установ, яка може негативно вплинути на стан довкілля та інше не можуть бути засекречені та приховані від населення, крім випадків визначених законом.

Вільний доступ та використання таких даних зумовлено існуванням в Україні мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації, яка створена відповідно до Положення "Про

порядок надання екологічної інформації" від 27 лютого 2004 р. Слід додати, що відповідно до пунктів 2.2. та 2.4. цього Положення надання екологічної інформації забезпечують у межах компетенції Спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів України та їх органів на місцях, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями, які мають екологічну інформацію.

Поширення екологічної інформації є її надання засобом масової інформації, систематичне опублікування у бюлетенях, збірках тощо, виступи з заявами уповноважених осіб, надання моніторингових даних підприємствами та установами, надання письмових відповідей на запити та інше, однак розрізненість подібних дій унеможливило комплексне оцінювання існуючих даних про стан довкілля та сталий розвиток. Однак для досягнення більшої обізнаності та інформування населення необхідно створення додаткових централізованих засобів розповсюдження інформації.

У зв'язку з цим пропонується створити загальнонаціональну електронну базу екологічних даних у вигляді окремого Інтернет ресурсу на порталі Кабінету Міністрів України з обов'язковим її регулярним оновленням та моніторингом шляхом надання екологічної інформації спеціально уповноваженими особами. У зв'язку з цим пункт 2.2. Положення "Про порядок надання екологічної інформації" від 27 лютого 2004р. викласти в такій редакції: "Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органи на місцях, інші органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації забезпечують у межах своєї компетенції формування та постійне оновлення електронних баз даних екологічної інформації і забезпечують громадськості вільний доступ до них шляхом оприлюднення інформації через інформаційно-аналітичну загальнонаціональну базу екологічної інформації шляхом її розміщення у спеціальному розділі на порталі Кабінету Міністрів України щомісячно, а у разі необхідності чи на вимогу закону частіше...". Подібне нововведення дозволить споживачам мережі Інтернет послуг, а саме широкому загалу фізичних та юридичних осіб, без додаткових фінансових та часових затрат отримувати локалізовано нагальну і достовірну інформацію у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини та багато іншого, що означає підвищення ефективності форму-

вання організаційно-правових передумов загальної екологічної інформатизації населення.

У зв'язку з вищезазначеним, для досягнення поставленої мети доцільним є доповнити ст. 91<sup>4</sup> КпАП України "Відмова в наданні чи несвоєчасне надання екологічної інформації" частиною другою та викласти її у такій редакції: "Відмова в наданні чи несвоєчасне надання особами, які зобов'язані надавати, повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством, необхідної для створення, забезпечення існування та оновлення інформаційно-аналітичної загальнонаціональної бази екологічної інформації - тягне за собою накладання штрафу на службових та посадових осіб від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян".

Склад даного правопорушення за конструкцією є формальним. Об'єктом регулювання є суспільні відносини у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та екологічної інформатизації. Об'єктивна сторона виражена у, по-перше, відмові в наданні повної та достовірної екологічної інформації, яка передбачена законом і необхідна для створення, забезпечення існування та оновлення інформаційно-аналітичної загальнонаціональної бази екологічної інформації, та, по-друге, несвоєчасне надання повної та достовірної екологічної інформації, яка передбачена законом і необхідна для створення, забезпечення існування та оновлення інформаційно-аналітичної загальнонаціональної бази екологічної інформації.

Суб'єктом є службова та посадова особа, яка має доступ до екологічної інформації та зобов'язана її надавати. Суб'єктивна сторона виражена як у формі умислу так і у формі необережності.

Отже, наведена у статті аргументація доводить, що існування та розвиток напрямку захисту права на екологічне забезпечення, сталий розвиток, охорону довкілля та природних ресурсів та створення вільної та широкої мережі екологічного інформування є засадами та напрямками в державній екологічній політиці. Жодна, навіть ідеально сформульована норма права не набуде достатньої сили та не матиме значного впливу на розвиток суспільства без її дієвої реалізації та охорони з боку держави.

#### **Використана література:**

1. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30, стаття 141.

2. Конвенція "Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що сто-



суються довілля" від 28 червня 1998 р. (Ратифіковано Законом України № 832-XIV від 6 липня 1999 р. ) // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 34. - Ст. 296.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 18 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1984. - № 51. - Стор. 1122. - (Зі змін. та допов.).

4. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" від 21 грудня 2010 р. // Офіційний вісник України від 24.01.2011 - 2011 р., № 3, стор. 13, стаття 158, код акту 54464/2011.

5. Положення "Про порядок надання екологічної інформації" від 27 лютого 2004р. // Офіційний вісник України від 27.02.2004 - 2004 р., № 6, стор. 228, стаття 358, код акту 27742/2004.

6. Коваленко Л.Н. Адміністративно-правове регулювання природоохоронних відносин в Україні: Монографія. - Х.: Майдан, 2006. - 168 с.

7. Административное право Украины: Учебник / Под общей ред. С.В. Кивалова. - Х.: Одиссей, 2004. - 880 с.

УДК 342.95

О.М. Беницький

**ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВІЛЬНЕ  
ЗАЛИШЕННЯ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ:  
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Статтю присвячено дослідженню правового регулювання порядку реалізації права громадян на вільне залишення території України. Аналіз положень законодавства, яке регулює відносини у зазначені сфері, дає змогу виявити його недоліки та розробити пропозиції щодо вдосконалення порядку виїзду громадян з України.

Ключові слова: *міграційні процеси, міграційне законодавство, свобода пересування, право на виїзд, дозвіл на виїзд, паспортні документи.*

Статья посвящена исследованию правовых основ порядка реализации права граждан на свободу выезда за пределы Украины. Анализ положений законодательства, нормами которого урегулированы отношения в данной сфере, дал возможность выявить его недостатки и разработать предложения, направленные на совершенствование порядка выезда граждан из Украины.

Ключевые слова: *миграционные процессы, миграционное законодательство, свобода передвижения, право на выезд, разрешение на выезд, паспортные документы.*